

Přílohy k diplomové práci Hejnová Michaela:
Proměny rituálů ve školní třídě na prvním stupni ZŠ

R1

Nejdřív musím upozornit, že je rozhovor nahráván, souhlasíš s tím?

R1: Jasně.

A: Kolik let učíš?

R1: Devět let.

A: A na jak velké škole?

R1: Normální devítiletka. Dvě třídy na ročník, takže osmnáct tříd, občas máme nějaký po třech. Většinou do pěti set dětí.

A: Jak bys vlastními slovy definovala rituál ve školním prostředí?

R1: Nějaký zvyk, který se pravidelně opakuje.

A: Jaké aktivity, které používáš ve své třídě, bys označila jako rituály?

R1: Tak třeba když děti přijdou, pozdraví. To je jeden z rituálů, že už na chodbě, když jdu do šatny, pozdraví. Dalším rituálem by mohlo být to, co se děje, když přicházejí do školy. Že se jdou převléct přezout, a teprve potom jdou do třídy, případně do družiny. Dalším rituálem může být to, že si chystají před hodinou na lavici pomůcky. Rituál pozdravení s učitelem, že učitelé si stoupne před tabuli a taky ty děti si stoupnou. Taky jsme mívali rituál, že si v pondělí říkáme, co jsme dělali o víkendu, to taky může být. Je to jakoby interakce učitel žák. Vždycky to vlastně tak je.

A: V čem spatřuješ přínos a prospěšnost rituálů ve škole?

R1: Určitě ta jistota dětí, protože vědí, co je čeká. Mají nějaký řád. Tím opakováním se vlastně už zautomatizuje ten proces, takže je to pro ně jednodušší. Třeba právě to chystání a tak dále. Ví taky, na co se mají těšit. Myslím si, že je to hlavně o té jistotě.

Taky se nějaký rituál třeba zruší, protože zájem těch dětí upadá. Třeba už je to nezajímá. Už je to nebaví, tak se to zruší, ale zase se vytvoří třeba jiný.

A: Jakým způsobem zahajujete školní rok pro prvňáčky?

R1: Vždycky si to připraví paní učitelky prvních tříd, což já jsem byla vlastně předloni nebo loni. Ty dvě paní učitelky se domluví, jakým způsobem, co tam chtějí dělat. Něco je samozřejmě jakoby stejné, že před školou se uvítají děti s rodiči a pak nějakým způsobem prostě něco proběhne, nějaký proslov ředitele.

My jsme třeba měli pasování na prvňáčky. Ví, že jeden rok tam byl malíř a něco s ním malovali, provedli nějaký krátký program, aby se trošku otrkali. Ten program vlastně vedou paní učitelky. Každý rok je to jinak.

Ty děti rozdělí už každá učitelka a odvádějí si je do třídy, kde si ty děti buď vyberou místočko. No většinou si ho vlastně nevyberou, tam už mají vyskládané ty pomůcky, co většinou prvňáci dostávají a je to prostě jejich místočko.

Tam si umístí svoji cedulku se jménem, kterou většinou právě při té úvodní hře získají jako se jménem.

Ví, že druhý den už tam prostě si sednou, že si tak jako obhlédnou obhlédnout to místo.

Potom děti odcházejí do družiny u nás a my máme schůzku s rodiči, jakoby třídní schůzku.

Na jiné škole, tam je to až odpoledne ta schůzka pro rodiče těch prvňáků, ale my to máme takto. Vychovatelky ty děti chvíli pohlídají hodinku a těm rodičům hnedka vrazíme všechny formuláře a řekneme jim, co a jak je potřeba.

A: Zapojujete do toho nějaké děti z vyšších ročníků?

R1: Naopak.

My to máme vždycky až hodinu poté, co začínají všechny třídy.

Oni chodí na osmou a prvňáci mají tu slavnost až na devátou.

A: A jaký vnímáš přínos tohoto rituálu?

R1: Je to slavnostní, to je asi to hlavní. Je to slavnostní, protože je to velký den pro ty prvňáky i pro ty rodiče. Takže to je to asi jediný hlavní důvod.

A: Máte nějaké rituály typické jen pro určitý ročník?

R1: U těch prvních je to asi nejvíc, ale myslím si, že všechno, co jsme dělali v první třídě, nějakým způsobem jsme asi třeba na začátku té druhé dělali taky. No přemýšlím, přemýšlím nějaké třeba jakoby hry na

začátek, třeba než se začne psát, tak je rituál prostě protáhnout si tu ručičku, že básnička, co jsme se naučili v první třídě, tak na začátku druhé sme ji ještě používali.

Teď už teda ne. Pak to pak to prostě vysumělo, zautomatizovali si to a už to to jakoby nepotřebují.

Ale máme takovou akci, no nevím, jestli se to dá nazvat úplně rituálem, ale je to pasování prvňáčků na čtenáře, že všichni prvňáci z celého města chodí do knihovny. Mají nějaké tři čtyři setkání a na konci roku na zámku, kde jsou pasováni na čtenáře a získají čtenářskou průkazku. A to se děje čistě u prvňáčků.

A: Jakým způsobem zahajuješ ostatní školní ročníky?

R1: Samozřejmě záleží, jestli člověk je zná nebo jsou to nové děti, tak v tom se to samozřejmě liší trošku, že? Kdežto když jsou to děti po prázdninách, tak už se člověk nepředstavuje, ale vždycky řeknu, co nás ten rok čeká nového, protože jsou třeba nové předměty nebo něco v tom smyslu. Takové ty fráze všichni jste si jistě odpočinuli...

A rituálem je samozřejmě to, že sotva začnu mluvit, tak se ozve rozhlás a přivítá všechny pan ředitel.

To je každoročně, nikdy nevychytáš tu dobu, kdy on chce mluvit.

Takže vlastně celé to přivítání, že řeknu, co nás čeká, případně co budeme tento rok hrát třeba za nějakou hru.

A: Jaké vnímáš přínosy těchto rituálů?

R1: No tak hlavně že ví, co je čeká, a odbudeš si takové ty formality, které prostě musíš udělat.

A: Probíhá toto přivítání rozdílně třeba mezi druháčky a vyššími ročníky?

R1: Určitě taky jiný přístup, že k těm dětem, druháčkům, bych si třeba klidně sedla na koberec a přivítala je třeba v tom kruhu, kdy si hned začneme povídat, co jsme dělali o těch prázdninách, nebo nějakou hrou. Kdežto u těch starších oficiálně už zůstaneme v lavicích.

A: Jakým způsobem ukončuješ školní rok?

R1: Samozřejmě je tam poučení. A opět se to jakoby liší u těch malých a u těch velkých, trošku v tom asi v tom, jak jim popřeje. Pomazlí se s malými, protože oni většinou chtějí objímačku, ale u těch starších jsme vymýšleli jakoby, na co si dávat pozor.

Oni sami vymýšleli takové to poučení a většinou se to zvrhlo v naprosto neřízenou zábavu, protože ty děti vymýšlely opravdu docela jako komické situace, že jsme to poučení vlastně vzali tak jako a absurdum, leč všechno to tam bylo jako: neskákejte do ohně a já nevím co.

Spíš je to opravdu jenom o tom poučení o tom rozloučení

popřání hezkého léta a předání vysvědčení.

A: A přínosy?

R1: Prostě to samé jako na začátku. Uděláš, co musíš udělat. Rozloučíš se, prostě to ukončíš.

A: Jakým způsobem zahajuješ týden?

R1: No, měli jsme rituál, že jsme sedávali do kruhu, ještě do třetí třídy, a krátce, jednou větou nebo spíš situací popsali, co dělali o víkendu. Co pro ně bylo nejzajímavější. Ne že by říkali celý víkend hodinu od hodiny, ale jen takto krátce. Byl to komunitní kruh, posílali jsme vždycky nějaký předmět, aby ten kdo mluví ten předmět držel.

Dělávala jsem to takto roky, ale letos jsem to u třetáků už utla, protože tento rituál přestal plnit tu funkci. Oni si nenaslouchali a rušili, prostě dělali u toho něco, co neměli, takže jsem to zrušila. Řekla jsem, že když mi někdy, když dokážou, že jako o to stojí a budou si zase naslouchat, tak se k tomu můžeme vrátit. Ale teď to prostě neděláme.

A: Jinak jsi to dělala až do pětky?

R1: Tam už jako byli moc hlasití. Ale taky mě přišlo, že oni už jakoby nemají tu potřebu takto si to sdělovat. Že ne všichni třeba to chtěli jakoby všem říct. Do trojky. Pak už jsem to nedávala.

A: Jaký vnímáš přínos toho ranního kruhu?

R1: Určitě si myslím, že to taky posiluje ten kolektiv, protože oni o sobě dost prozrazují. Všichni po dvou měsících už ví, že Evička jezdí do Tupes, protože tam má prostě příbuzný a tak dále. Oni o sobě něco zjistí a myslím si, že je to také dobré pro takové ty outsidersy, protože oni třeba ve škole nevynikají. Někteří jsou nešikovní, někteří jsou neoblíbení, ale když začnou vykládat, co dělali o víkendu, tak třeba člověk zjistí, že oni závodně jezdí na kole nebo něco podobného. Jako opravdu se to stává, že jezdí po nějakých závodech, donese medaile, ukážou... Že se vlastně pochlubí těmi svými úspěchy a ti ostatní vlastně si můžou říct, to jsme o něm netušili! V tomhle to je dobrý opravdu dobrý, že si vlastně získá respekt té skupiny.

A: Kromě teda těch pondělních ranních kruhů, jakým způsobem zahajuješ ostatní dny?

R1: No my máme vyloženě ten pozdrav, a že služba nahlásí jakoby co.

Ale co jsem letos přidala, což jsme v první třídě nedělali, děláme to jakoby až od druhé třídy za zaprvé říkají datum, což dřív neříkali, ale služba vždycky řekne, jaké počasí a dá obrázek na tabuli. My máme obrázky počasí, takže se podívají se ven, teď v zimě je to docela blbé, protože je ještě tma, takže ještě vlastně nevíme, jak bude. Ale jak to odhadnou.

A: Takže to máš nově, nikdy jsi to se staršími nedělala?

R1: Nikdy jsem to nedělala, ale já jsem prostě dostala ty obrázky, tak jsem toho taky využila.

A myslím si, že ta služba, to nahlášení učiteli jako kdo chybí, tak oni si to zautomatizují.

V té třetí třídě si myslím, že klidně ještě ano, ale ve čtvrté už je to překonaný. Není potřeba tohle, tak se vymyslí něco dalšího. Beru jakoby jejich zodpovědnost, že to můžou říct.

A: Jakým způsobem ukončuješ týden?

R1: Vlastně nijak zvlášť. Já je poslední hodinu ani nemám, takže někdy v půlce toho dne si řekneme takové ty fráze, ať si užijí víkend, nezlobí zbytek dne a tak. Nijak to neprožíváme.

A: Jakým způsobem začíná pro děti hodina?

R1: My se pozdravíme tak, že si děti stoupnou. Ono je to zklidní. Tím začíná vyučování.

My to děláme, že si stoupnou jenom samozřejmě první hodinu, pak už vždycky jenom sedí. Při každé další hodině si nestoupají. To děláme vlastně v každém ročníku.

A: A jaký vnímáš přínos toho stoupání?

R1: Zdvořilost, oni tím pozdraví toho dospěláka.

A: Jakým způsobem pro děti hodina končí?

R1: No tak jako mojí snahou je ukončit s každou hodinu shrnutím toho co co jsme dokázali, ale samozřejmě ne vždycky se to perfektně stihne. Ale vždycky tu hodinu ukončím, co si mají nachystat na další hodinu. Vždycky dostanu tu informaci, že mají přestávku, protože hodinu končím já samozřejmě, nikoliv zvonění.

Připomenu jim, co si mají nachystat, protože já někdy ty hodiny přehodím, tak ať ví, co bude.

Jinak zase shrneme co jsme jakoby ten den... aspoň něco vypíchnu, třeba když jsme se učili fakt něco nového v matematice, tak vypíchnu prostě třeba tu násobilku a připomeneme si, co je za domácí úkol a pak jim ho přeji hezký popřeji hezký den a oni jakoby odcházejí do druhého.

A: Jaké vnímáš přínosy této aktivity?

R1: Tak zase je to takové to rozloučení, slušnost, že nevyběhnou jak z holubníku. Nějaké ukončení té celé naší činnosti, že to taky má nějaký rámeček, nějaký začátek, nějaký konec a vlastně je tam i to lehké shrnutí, že třeba si právě připomeneme úkol, protože většina už ho dávno stihla zapomenout.

A: Mezi jednotlivými ročníky, je nějaká změna v tom ukončování a začínání hodin?

R1: Ne, to je pořád stejný. V první třídě se to naučí a pak už to jede dál.

A: Jakým způsobem se u vás děti hlásí o slovo?

R1: Klasika ruka nahoru.

R1: A: A přenos?

No tak nekřičí jeden přes druhého.

A: Napadne tě třeba ještě nějaká činnost v hodině, kterou pravidelně opakuje v nějakém konkrétním ročníku.

R1: Tak ještě u prvňáčků... Stoupnout uděláme nějakou ukazovací písničku nebo prostě takový cvik. V první třídě je to hodně, u těch druháčků už trochu méně, ale když vidím, že jsou neklidní, tak zase honem něco takového zařadíme. Na minutku na dvě a čím jsou starší, tím méně se toto dělá. Ačkoliv si myslím, že to není úplně dobře, jako že by se měla vždycky najít chvílka, aby se taková nějaká hloupost udělala, ale už prostě toho učiva je tolik, že bych řekla, že učitelé to prostě nestíhají a hlavně už na to nemyslí.

A: Jakým způsobem u vás probíhá oslava narozenin žáků?

R1: Hm, narozeniny řešíme, jenom když děti donesou bonbóny protož já na to jednoduše nemyslím, nejde mi to. A to mám před sebou kalendář a narozeninovník.

Ale nemáme to úplně jako rituál. Většinou je to o tom, že děti donesou bonbóny a řeknou, já jsem měl nebo mám narozeniny, protože je měli třeba o víkend. A o velké přestávce je rozdává a děti u toho popřejí. Já, když si na o vzpomenu, si to dítě odchytnu buď ráno, nebo přes den a popřeju mu osobně, a pak už nechám ty děti si to dělat podle svého.

Každý to dělá jinak. Někdo prostě stojí a oni jsou za ním, někdo to obejde a dá každému na lavici. Nijak to neřídím.

A: Jsou tu rozdíl mezi ročníky?

R1: Tady si myslím, že ani ne.

A: Jaké vnímáš přínosy?

R1: Popravdě řečeno, já v tom žádný přínos nevidím. I proto z toho nedělám rituál, protože mně to přijde třeba hrozně překonaný. Proč by ten, kdo má narozeniny, měl do třídy něco nosit. Oni by mu naopak měli něco donést. Děckám jde akorát o ty bonbóny a popřejí mu, protože musí, aby ten bonbón dostali.

To přání je upřímné stejně jenom od kamarádů.

A: Jaký máte rituál, spojený s oslavou Vánoc?

R1: Máme Vánoční jarmark, už měsíce předtím vyrábějí výrobky, které se tam prodávají. Děti mají vystoupení pro rodiče, ale to není můj rituál. Ten je školní, není to jen otázka třídy.

A: A u vás ve třídě?

R1: Máme třídní besídku, stromeček. Děti si navzájem dávají dárečky, většinou si vylosují někoho tajného a tomu dají dárek, nebo se donese unisex dárek, aby byl pro holku i pro kluka, a každý si jeden vylosuje. S těmi malinkými si člověk třeba víc zaspívá koledy, ty starší už to tak nebaví, tak třeba hrajeme nějaké hry.

A: A přínosy?

R1: Je to zase utužení toho třídního kolektivu. Milé a pěkném těšení se na Vánoce, že si připravíme tu atmosféru.

A: Napadají tě ještě nějaké další rituály?

R1: Maskot. My máme třídního maskota ovečku Shaun, takového plyšáka, toho máme od první třídy. S tím se seznámili hned 1. 9. a ten je všude s námi jako všude, jakože všude ty ho taháme aji na plavání, prostě ovečka Shaun je známý všude na všech fotkách, na všech akcích, když máme barevné dny, on musí mít taky barevné oblečení a podobně. To je samý chodit do knihovny, prostě všude. Děti se většinou handrkují, kdo ho ponese. Už druhým rokem právě ovečka Shaun v tom hraje velkou roli, protože ho vždycky nejhodnější dítě v pátek dostává na víkend.

A: Tak to bude všechno. Děkuji za rozhovor a loučím se.

R2

A: Rozhovor je nahráván, souhlasíte s tím?

R2: Ano, jistě, souhlasím.

A: Úplně na začátek se zeptám na délku vaší praxe.

R2: Už to je přes dvacet let.

A: A na jak velké škole učíte?

R2: Velká, hodně velká.

A: Jak byste vlastními slovy rituál ve školním prostředí?

R2: To bych definovala jako nějakou činnost, která se často opakuje.

A: Jaké aktivity, které používáte ve své třídě, byste označila jako rituály?

R2: Asi forma jakou se pozdravíme. Chodíme ráno do komunitního kruhu, to je standardní činnost, která se opakuje. V první třídě jsme měli jako činnost téměř před každou hodinou nějakou pohybovou aktivitu nebo básničku. Samozřejmě rituály spojené se svátky a narozeninami, které děti mají. Věci, které se týkají třídnických hodin, to znamená, že se opakují se na začátku a potom na konci týdne v pátek. Když se loučíme, tak zase probíhá nějaký komunitní kruh spojený s nějakými běžnými nebo už očekávanými činnostmi.

Potom jsou to samozřejmě věci, které spadají do jednotlivých předmětů, a ty považuju za rituály. V době, kdy třeba já nevím, učíme vyjmenovaná slova, tak je rituálem, že si je všechna opakujeme. A nebo potom, jestli se to dá za rituál považovat, že než se do nějaké činnosti pustíme, tak tomu předcházíme věci, bez kterých nelze začít. To znamená před psaním mi nějaká hygiena psaní, sezení držení tužky.

Před jakoukoliv činností zase celkové uklidnění té atmosféry, napojení se na sebe.

Přesvědčit se o tom, že ty děti skutečně mě vnímají a dokud to jako nefunguje, tak nezačínáme pracovat. Takové máme drobné rituály, já je zařazuji třeba v půlce dne, když už jsou ty děti takový maličko rozhozený, že než začneme, tak chci, aby byly úplně v klidu a v tichu napočítali do deseti. Se zavřenýma očima, aby se opravdu uklidnili, takže takový ty ztišovací věci po těch rušnějších fázích.

A: V čem spatřujete přínos a prospěšnost rituálů, které ve třídě používáte?

R2: No jsou to činnosti očekávané, to znamená, děti jsou na ně připravené a jsou pro ně bezpečné.

Oni vědí, co bude následovat, tím pádem z té aktivity nemají obavy. Jsou pro ně nacvičené, to znamená, všichni je znají. Tam jsou to aktivity, buď které směřují buď ke zklidnění atmosféry, nebo naopak k rozehřátí, k zopakování, uděláním si radosti.

A: Jakým způsobem zahajujete školní rok pro prvňáčky?

R2: Tak to se schází úplně všechny děti z prvních ročníků buď před školou, když je hezky nebo potom ve vestibulu, když hezky není. Po úvodním slovu pana ředitele a jsou děti rozdělovány k jednotlivým učitelkám a ty si pak tu třídu i s rodiči odvádějí do třídy své kmenové, tam na ně čeká na stolečku nějaká ta radost, že jo. Ty věci, které děti dostávají jako prvňáci Ty věci, na který potom zbývá těch 15 minut, to už uteče. Kreslí na tabuli, nějaký malý úkol i s představením se, a více toho obvykle nestíhá.

A: Podílí se na tom i děti z jiných tříd?

R2: Ano deváťáci se zapojují, ti tam jsou jako průvodci. To znamená, že doprovázejí to dítě z toho davu k paní učitelce a pak nás provázejí všechny do kmenové třídy.

A: Jaký vnímáte přínos tohoto rituálu?

R2: No, mělo by to být vnímáno jako opravdu slavnostní den a jako den, kdy vlastně i ti deváťáci mají jako možnost se do toho trochu zapojit a zavzpomínat.

A vůbec být jako důležitý. To oni rádi. No a samozřejmě, aby děti byly přijaty do školního stavu s opravdu slavnostní atmosférou. I když je pravda, že my u nás jako děláme pro budoucí školáky na jaře už takovou malou jako školu před školou. To znamená, že ty děti víceméně vědí, do čeho jdou, to prostředí už znají. Jen si úplně nejsem jistá, jestli to dobře, jestli je to přesně to, co chceme. Nicméně ta aktivita je velmi oblíbená u rodičů budoucích prvňáčků, takže samozřejmě to tam máme. Ale i já

sama si myslím, že chybí takové to kouzlo nepoznaného.

A: Jakým způsobem zahajujete ostatní školní ročníky?

R2: Většinou vyhledáváme aktivity podle toho, že jsme škola zaměřená na třídní etiku. Těch aktivit, které lze dělat, je hodně. Třeba děláme prázdninové ostrovy¹ nebo prázdninové vesničky. To znamená, že se v týmech vrhnou na vypracování projektu, do kterého mohou nacpat svoje prázdniny, svoje zážitky a tak. Dneska všechno je už takový téma, kdy vlastně nevíte, jestli do toho můžete jako šlápnout, abyste, abyste se někoho nedotkla.

Protože samozřejmě děti vyběhnou s tím, jak byly u moře a někomu to potom může být líto. Takže bychom spíše chtěli, aby mohli využít úplně všechny zážitky. Když byl někdo u babičky, no tak prostě byl u babičky, aby to nebylo jen takový bohapustý „kde jste byli nejdál? A kdo jste měli nejdražší dovolenou?“ Takže spíš aby v tom týmu mohli něco tvořit, u toho si něco sdělit a pak si to ukázat.

A: Mění se způsoby zahajování ročníků podle tříd?

R2: Zatím jsme vždycky dělali tohle, když to šlo, ono je zajímavý, že jo, i to srovnání, když pak třeba vidí fotky toho svého minulého ostrova.

A: Jakým způsobem ukončujete školní rok?

R2: Aktivit na ukončení školního roku bych u sebe taky našla víc. Jestli tím nemyslíte teda výlet?

A: To asi úplně to asi úplně ne. Spíš jestli máte ten poslední týden nějaké zaběhlé opakující se aktivity, které by šly nazvat rituály.

R2: Víte, co oni jsou strašně kontaktní, tyhle děti. Obvykle se utvoří taková jako hromada a máme potřebu se obejmout a prostě se rozloučit tak jako osobně. Prázdninové pokřiky to úplně nemáme, takže spíš potom vydání vysvědčení. To je takový jako spíš osobní.

Jsmo smutní, neradi se loučíme na prázdniny. Ale ono asi záleží hlavně na složení té třídy. Protože teďkom ta třída, tu co mám teď, tu ta je prostě skvělá. Třída dvaceti hodných a normálních dětí, který jsou fakt hodně kontaktní, jsou jako strašně jako pozitivně naladěný a jsou na sebe vzájemně hodný. Takže takže s takovou třídou se to dělá mnohem mnohem líp, než když je ta třída taková jako rozhrkaná, rozvrkočená. To tyhle fakt nejsou. No a ta předchozí pětka... no to byla třída, která končila těsně po covidu a tam to bylo jako úplně všechno jako jinak. Takže jsem měnila ty aktivity ob těch pět let, prostě podle složení dětí.

Mám třeba aktivity připravený v repertoáru, který byly skvělý, ale postupem času zjišťuje, že pro nějaký děti to není. Tak ty jdou pryč.

A: Jakým způsobem zahajujete týden?

R2: Měli jsme takový rituál, hrozně se mi líbil. Bylo to zahájení pomocí symbolů, že se děti přivítají v podstatě tak, jak si přejí. Obšlehla jsem to z internetu. Měli tam pacičku, pěstičku, objetí a takové to přivítání potřesením ruky. Zaváděli jsme to i díky tomu, že jsem tam měla asistentku, tak to v pohodě šlo. Teď už u těch starších dětí vnímám, že už jsou na to maličko velký.

V pondělí jdeme všichni do kruhu. To už děti vědí, že to bude, jenom se posadíme, ptám se, jak se máte, jak jste se vyspínkali, jakou barvu má vaše ráno a takové ty standardní otázky na jejich stav. Co čekáte od dnešního dne, na koho jste se těšili, co byste dneska nechtěli dělat? A tak si povídáme, asi deset patnáct minut. Tohle máme každý den.

A: Liší s nějak pondělní rána od těch ostatních dnů?

R2: V pondělí ráno začínáme třídnickou hodinou, tu máme na škole nastavenou jako plošně od druhé do deváté třídy. Zpravidla v tom komunitním kruhu setrváváme déle a následuje nějaká aktivita do třídnických hodin, a to děláme podle učebnice etické výchovy, teď si nevybavím to nakladatelství.

¹ Prázdninové ostrovy – děti si ve skupinách modelují/tvoří ostrov, vymyslí pro něj řeč, zvyky, chování, pravidla, jméno a šest věcí, které by si tam vzaly.

A: Mění se tento rituál mezi jednotlivými ročníky?

R2: To se mění. Většinou mi ty děti dají podnět k tomu, co v tom ranním kruhu je potřeba probrat. Teď třeba jsme řešili to, že se rozpípal mobil a děti objevily, že má někdo WhatsApp, což si myslím, že je ve třetí třídě hodně brzo. Ale v podstatě díky tomu, že bylo pondělí, tak jsem odsunula všechno, co bylo připravený, a řešili jsme tohle. Prostě se vyskytne věc, kterou je potřeba si v tom ranním kruhu probrat, vyřešit. Nebo jsou to jenom takovýhle standardní otázky, který se prostě opakují.

A: Takže jestli tomu dobře rozumím, mění se ne kruh, ale zaměření témat?

R2: Ano, takhle.

A: Jaký vnímáte přínos ranního kruhu?

R2: Já mám pocit, že děti prostě mají potřebu si povídat, takže je to uspokojí. Na začátku dne si řeknou, co je potřeba, mě řeknou, co je potřeba, a pak jsou ochotné chvíli v klidu spolupracovat. Takže sdílení. Ta potřeba toho povídání u dětí je velká a není už asi obecně uspokojená.

A: Jakým způsobem ukončujete týden?

R2: Vlastně nijak moc, totiž já je nemám tu poslední hodinu, takže když se loučíme, mají před sebou ještě ty dvě hodiny a tak to není úplně na nějaký aktivitu na ukončení, když jedou dál. Ale předtím jsem měla třídu, kde to bylo. Většinou si řekneme, co jsme ten týden probrali a někdy jim prozradím, co budeme dělat potom, aby trochu věděli. Ale vlastně to není tak, že bych to dělala pořád. Ale teď tam nejsem tu poslední hodinu, tak nic.

A: Jakým způsobem pravidelně zahajujete a ukončujete ostatní dny?

R2: Tady je spíš směřuju na činnosti, který jsou očekávané, jsou zaměřené na opakování. Jde o ten způsob provedení, že děti přesně vědí, co bude následovat. O my opakujeme, je to o rozmanitosti té výuky. Nechci, aby to bylo roztráštěné, abychom na začátku každé hodiny vysvětlovali, o co jde, ale aby ty děti přesně věděly, o co v té aktivitě jde, co budeme dělat. Třeba se jede aktivita, kdy třeba děti mají po třídě lístečky, kde jsou různé dvojice slov – bílá liška, hnědý králíček, já nevím dobytý hrad a trénujeme vyjmenovaná slova a děti běhají s tabulkou fixou, takže to je v podstatě formou auto diktátu. Potom sednem, potom si sednou a my si my si napíšeme společně na tabuli všech těch osm slov. A oni už vědí, co bude následovat, všechno smažte, nechte jen čísla, zkuste to napsat znovu z paměti. Já zvednu tabuli, oni si to zkontrolují. Co všechno se jim povedlo chytit, co všechno si zapamatovali? Oni už přesně vědí, co bude následovat. Vědí, že už se to mají učit z paměti. Vědí, že to mají smazat. My máme Komenias skript, ale od začátku třetí třídy řídí teda píšu výhradně vázaně všechno, takže mají vázaně na tabuli napsáno, já nevím, čítanka strana 86, jakou barvu měl tatínek na tričku nebo co měl tatínek napsáno na tričku? A chci, aby děti, když přijdou do školy, viděly tam tu otázku a teď přesně vidíte, kdo z dětí zasedne a začne se hrabat v té čítance a hledat si tam tu odpověď a píše si to na tabulku. Samozřejmě je na to si za to systém nějakých odměn, to znamená razítek asměřuje to k tomu, aby vyhledávali v textu nějakou informaci. Tohleto je věc, která se opakuje, kde mně tam prostě každý den tahleto otázka.

A: A používáte tuto aktivitu v každém ročníku?

R2: No tak jsou děti, jsou tam děti, je tam skupina dětí, která prostě to udělá, i kdyby měli prostě já nevím, co se stát, nebo sou děti, který tu otázku ignorují. To je naprosto v pořádku, té možnost volby, každého a je to v podstatě možnost. Já jim vysvětluju, co od toho, co od toho očekávám, jaký je cíl téhleto aktivity, komu je nabídnuta, přijmete nabídku, udělejte si to, nechcete to dělat, chcete si radši povídat tak to nedělejte.

Stejně tím potom začneme a tu otázku si přečteme a stejně

A: A zase jenom stručně pár slovy přínos, jaký u těchto aktivit vnímáte?

R2: Chci, aby se děti naučily orientovat v textu, aby děti prostě věděly, co čtou, aby přijaly zodpovědnost za to, že když se chtějí učit, tak mají možnost si něco prostě sami navíc vyhledat. A jestli je pro někoho důležitá ta vnější motivace a rozhodne se být sběračem razítek necht' je sběračem razítek, anebo prostě je to je to, je to čistě na nich chce, aby si mohli něco vybrat, co si prostě můžou, nebo nemusej udělat a rozhodnout si o tom sami.

A: Jakým způsobem ukončujete den?

R2: No tak tam to záleží na tom, jestli s nima končím já, nebo jestli s nima končí někdo jinej, ale když s nima končím já, tak bych chtěla, aby mi dokázali zformulovat, jestli se ten den naučili něco nového nebo něco užitečného, jestli jim někdo nebo něco udělal radost, jestli oni někomu něčím udělali radost a jestli ten den v tý škole považují za strávený jako efektivně, aby prostě odcházeli s tím, že to mají nějakým způsobem jako shrnout jednou větou. Protože to mi dělaly moje děti hrozně často, že když jsem se jich ptala, jako co bylo ve škole, klasická otázka, tak děsivá, že jo? A oni na mě koukali, nevím, mě strašně rozčilovalo.

A: Jakým způsobem zahajujete hodinu?

R2: My vstáváme. Já chci, aby ty děti vstaly. Není to o tom, že bych ji chtěla jako šikanovat, ale je pro mě důležitý ten moment, že se ty děti po tý přestávce postaví a že se prostě uklidníme. Jo, to je prostě taková ta chvíle zklidnění, chvíle, kdy opravdu chci, aby se přestali houpat, mravenčit, všet se po sobě všet se po lavicích, ale aby se prostě jenom postavili, spočinuli, uklidnili, vydýchali.

A: Jsou v tomto nějaké změny mezi ročníky?

R2: V první třídě jsme navazovali výchově hlasovým cvičením, třeba foukáním. Taky si měli něco představovat, zavřeli oči a já se ptala na věci jako: Kde se teď právě nacházíš? Kde by si se chtěl nacházet, co slyšíš kolem sebe, když zavřeš oči? Prostě, aby se opravdu po tý přestávce zklidnili, protože si myslím, že klid je podmínka toho, aby se ty děti mohly učit.

A: Jakým způsobem ukončujete hodinu?

R2: To už si do povídáme v sedě a prostě se rozloučíme.

A: Jakým způsobem se u vás děti hlásí o slovo?

R2: To přijde na to, co je to za aktivitu a přijde na to, co vlastně se zrovna odehrává. Takže když je ten komunitní kruh, tak se hlásit nemusí, tak samozřejmě nejdřív musím následovat důkladná probírka toho, jaký jsou pravidla toho komunitního kruhu. Mluví jeden. Posloucháme se. Ve třídě jsme měli plyšáka, posílali jsme si ho do kolečka, takže ten, kdo má plyšáka, mluví. Ted'kon už v tý trojce to dávají i bez těch plyšáků. Když pracujeme, tak se naopak hlásit musí. Ve třídě jsem je to naučila. Samozřejmě chtěli všichni všechno říct, takže tak to by nešlo. Takže při těch běžných činnostech je normálně klasický přihlášení. A pokud pracujeme ve skupinách, tak mají spojku, která komunikuje se mnou, když něco potřebujou vědět, tak normálně přijdou, nehlásí se. Ale je to malá třída, tam opravdu to lze, že nemusím být striktní

A: Jakým způsobem u vás probíhá oslava narozenin žáka?

R2: Tak to je oříšek, protože prostě pro mě není problém aktivitu vymyslet, to já se nadchnu, vymyslím tak okamžitě, ale udržet ji. Takže já potřebuju něco udržitelného, co jsem schopná prostě ten rok aspoň udržet. Takže v těch prvních třídách ano, tam jsme byli schopní to udržet zase díky tomu, že jsem tam měla asistentku, která měla chudinka za úkol monitorovat narozeniny. A v den, narozenin toho žáka, prostě obstarat nějaký mini dortík nebo kroasánek, nebo něco, do čeho jsme zapíchli svíčku a šli jsme blahopřát a zpívat. To se v tý první třídě udrželo. A ve druhé třídě jsem zase mořila spolužáky z jiných tříd, těm jsem dávala pohled, ať přijdou udělat pošťáka, ve vyučování zaklepou, přijdou s tím pohledem. Dodržovala jsem to i prázdninách, že přišel pohled těm dětem. Ale teď, ve třetí třídě, už si tak klasicky nosí bonbóny, přejdou si. Ale taky ten žák, který má narozeniny, má jakože výhody, hezčí den. To znamená, že si třeba může sednout na moje místo nebo kamkoliv chce. Ale moc to nehrotíme.

A: Jaké vnímáte přínosy této aktivity?

R2: Radost, sdílená radost. Hezký den pro ty děti. Samozřejmě se učíme, jak si poblahopřát, ale největší přínos vidím po tý emocionální stránce.

A: Jaký máte rituál, spojený s oslavou Vánoc?

R2: Máme rituál vyloženě na ten vánoční den. Adventní kalendář ve znamení nějakých každodenních drobných dáreků. Letos jsem třeba měla dvacet čtyři zabalených knížek, byly to teda knížky po mých dětech a každý den ráno jsme si jednu knížku rozbalili. Přečetli jsme si z ní, jako o čem je, a kdo si ji chtěl půjčit, rovnou si ji odnesl. A pak si samozřejmě ty děti losovaly z adventního kalendáře sladkostí. Ohledně dáreků máme dohodu s rodiči, že dárky nosí Ježíšek. A tím jsou ti rodiče, protože s léty zkušeností a taky nervů, aby nebyl někdo bez dárku, nebo někdo nedostal nějakou nedůstojnou, jsme to udělali takhle. Ty dárky kupují sami rodiče. Někdy to omezujeme cenově, někdy že jsou to třeba jsou věci, který potřebujeme ve škole. Zvýrazňovače, diáře se učíme používat... v první třídě jsem zase rodiče poprosila, aby to byla knížka, jindy tématicky zaměřený...

A: Jsou u této aktivity nějaké změny mezi ročníky, které jste zavedla?

R2: Dřív jsem losovala, ale zkušenosti nebyly úplně dobré. Navíc tady je dobrá skupina dětí i rodičů. Teď jsem někde viděla takový koncept, co se mi líbil, ještě jsem to nezkoušela. Že se z těch dáreků udělá míšmaš, pak se háže kostkou ve stylu: dej dárek někomu vlevo, naproti. To by mohla být zábava.“

A: Jaké vnímáte přínosy?

R2: Myslím, že je to fajn z hlediska toho kolektivu. Není to jen o tom, co kdo dostane, ale že to samotné dávání je legrace, sledovat, co dostanou ostatní. Baví mě takový ty významný dny, který jsou ne úplně takový prvoplánový jako třeba valentýn. Na to mě moc neužije, ale když má třeba Titanic narozeniny, jako to prostě je úplně báječný...

A: Napadnou vás ještě nějaké další rituály?

R2: Už asi ani ne, kdyby něco, tak já vám ještě napíšu na Facebook. Určitě si něco vybavím ještě zpětně, to se mi stává pořád.

A: Tak potom vám velice děkuji za rozhovor a přeji hezký večer.

R3

A: Rozhovor budu nahrávat, jestli s tím souhlasíte.

R3: Souhlasíte, úplně souhlasím.

A: Jak dlouho už učíte na prvním stupni?

R3: Přes 30 let. Ale většinou točíme kolečka od jedničky do čtyřky, jen několikrát to bylo až do pětky. V páté třídě už přebírají prostě druhostupňovým většinou.

A: A jak velká je vaše škola?

R3: Padesát žáků na prvním stupni, vždycky jsou souběžně dvě třídy v ročníku na celé škole.
//poznámka autorky – tedy do 500

A: Jak byste vlastními slovy definovala rituál ve školním prostředí?

R3: Myslím si, že rituály jsou ve třídě důležité. Určitě je potřeba je dělat.

A: A co přesně to podle vás jsou, rituály?

R3: Aktivity, aby děti věděly, co přijde, co bude, kde to bude, kdy to bude. Prostě jistota.

A: Jaké aktivity, které používáte ve své třídě, byste označila jako rituály?

R3: Jo, každé pondělí ráno strávíme část hodiny tím, že si povídáme, co děti dělaly. Volně povídají, co zajímavého kde prožily, říkají, kde byly, co dělaly zajímavého. Aby to podnítilo zase ty ostatní.

A: V čem spatřujete přínos a prospěšnost rituálů, které ve třídě používáte?

R3: Aby ty děti věděly, co přijde. Aby na to byly připravené.

A: Jakým způsobem zahajujete školní rok pro prvňáčky?

R3: Myslíte už při nástupu do školy? Letos to bylo poprvé, že přišli už tady před školu. Do loňského roku se pro ně chodilo do školky a tam se přebíraly. Zase to nebylo úplně fér vůči těm dětem, co chodili někam jinam, nebo se přestěhovaly, a tak se to sjednotilo. Všichni jsou tady nastartovaný nastejno. Rodiče je doprovodí, přivítá je před školou pan ředitel. Přivítají je paní učitelky, převezmou si žáky, rodiče mohou s nimi dojít do třídy, aby viděli to prostředí, do čeho děti jdou. No potom rodiče se po chvíli přesunou nebo pošlou, ať chvíli počkají.

A učitelka si tam s dětmi na chvíli povídá, předá jim i první slabikáře, živé abecedy a takové ty věci.

A: Zapojují se nějak i děti z jiných tříd?

R3: Ano, vlastně před tou školou je tam vítají deváťáci, že jim předají třeba kytičku nebo něco. Vždycky záleží, která paní učitelka si jde do té první třídy a co si vymyslí za program.

A: Jaké vnímáte přínosy této aktivity?

R3: Těch prvňáčků pro ty pro ty malé děti? Co jim to jakoby dává? Nevím, možná pro ty prvňáčky, jestli si to nějak uvědomují? Ti deváťáci spíš, že už jsou někde na druhém konci. Že už budou pouštět školu. No tak pro ty malé, to určitě je zásadní den pro ně i pro rodiče.

Protože to je takový zlomový okamžik, první den ve škole.

To co stoprocentně.

A: Jakým způsobem zahajujete ostatní školní ročníky

R3: Takhle to prostě bude pokaždý nebo takového typického. Já mám ráda pokaždý něco nového ale vždycky dělám to, že po těch prázdninách, když už jsou starší ty děti, tak ve 3. třídě, děláme po skupinkách skupinové práce. Oni se řízeně seznámí s tím, co kdo dělal o prázdninách formou hry a potom uděláme nějaké shrnutí, kdo byl tam, kdo byl tam, kdo byl tam, že vlastně všichni mají možnost se vyjádřit. V té druhé ještě tak úplně nebudou, neumí tak komunikovat, překřikují se a prostě tam ještě to úplně.

A: Jaké vnímáte přínosy této aktivity:

R3: Protože se zase malinko víc poznají a rozmluví se. Jeden o druhém toho prostě víc ví, a já zase při tom můžu pozorovat, jak ta komunikace probíhá? Kdo tam nedokáže mluvit, překřikuje. Jak se to změnilo po těch prázdninách?

A: Jakým způsobem ukončuje školní rok?

R3: Jezdíme na školní výlety od první třídy. Poslední den školy ne, ale v posledním týdnu, protože my máme povolené školní výlety jenom v ten poslední týden. Jako zdrojem celého roku ne a pak jenom přechodný. A ten poslední den devátáci prochází jednotlivými třídami, mají připravenou nějakou složenou báseň o jednotlivých těch žácích z té devítky prostě a jak se jim jak chodilo do školy a takové ty vzpomínky, že. Vykládají svoje vzpomínky na tu školu, a to se děje od jedničky až do pětky. Obchází všechny třídy. A taky mají připravené bonbóny a ty bonbony rozhazují na rozloučenou. Rozloučí se i s námi jako s učitelkami předají nám kytičku a dětem hodí bonbóny a

A: A nějaké ukončení jenom čistě uvnitř té třídy?

R3: Tam se jen bavíme o aktivitách, co co je čeká o prázdninách. Takovéto navození prázdninové atmosféry a my jsme tak vždycky hodinu dvě společně, takže pokud třeba už mám připravené nějaké fotky z toho školního výletu, tak si ještě promítneme.

A: A opět, jaký vnímáte přínos?

R3: Je to už takové to navození té prázdninové atmosféry, že děti se těší a já zase i při tom zjišťuju, kdo jede kam, kdo je už samostatný, kdo jede na výlet nebo na tábor, kdo nejede, kdo prostě pojede k babičkám a tak. Jo a víc do toho kolikrát i dozvím o té rodině a vůbec o tom zázemí toho dítěte.

A: Jakým způsobem zahajujete týden?

R3: Jenom v první třídě jsme si sedali do kruhu na koberec, ale já mám už teďka malinkou třídu, tam je to prostě malinký na těch 19. dětí. Povídáme si pořád, ale ne v kruhu. Předtím jsme si v tom kruhu třeba i zacvičili jógové prvky, ráda zařazuji na protažení.

A: Jsou zde nějaké odlišnosti mezi ročníky?

R3: Liší se to leda v tom, že třeba už přinesou i na flešce nějaké fotky a že si to zkoukneme na interaktivní tabuli, že prostě si řekneme, kde je ten zámek, kde byli, tak si ho ukážeme na mapě. Je to spojení s výukou a to je dobrý.

Máme takovou hru přes tu za pokladem, kdy se děti posunují za splněný domácí úkol, za nic moc plněný zůstávají stát, za nesplněný couvnou o jedna zpátky a tam také vyhodnocujeme i ty týdenní služby.

A: Jaké vnímáte přínosy?

R3: Ty malé děti prostě rády pomáhají, takže rozdávání sešitů a smazání tabule, tak to je pro ně pořád jako odměna. A ty zážitky, oni se o to hrozně rádi podělí, protože jsou důležitý na chvíli. Já jsem je měla minule jen do čtyřky a musím říct, že jsem byla ráda, že už je předám, mě už přijde, že ta puberta... že už jsou úplně jinačí, než jsem je znala, když přišli, a potřebujou nový metr. Potřebujou, aby se na ně někdo díval jinak.

A: Jaký máte rituál, spojený s oslavou Vánoc?

R3: Dělal ráda adventní kalendář, nebo teďka na učitelnici jsem objevila takový laskavý kalendář paní učitelky, kde se dají čísla a dítě si vylosuje, třeba že mu paní učitelka připraví svačinu nebo něco takovýho. Adventní kalendář mám v každém ročníku, vždycky jinou formou. Třeba, nevím, udělám na háčku chobotničky V každém ročníku mám buď že prostě tam jinou formu, že třeba já nevím na háčku

chobotničky nebo něco a oni vlastně v tom. V kalendáři tak si každý den někdo vyloženě něco vytáhne. Jo u těch malejch spíš ty dárečky a potom už u těch druhých, u těch starších, už ty aktivity.

A: Jakým způsobem začíná pro děti hodina?

R3: Přijdu do třídy, oni stojí, a tím vlastně se zklidní. Vědí, že začátek hodiny a tím, že se posadí, tak tím prostě zahájíme a to je taky vlastně rituál. Vlastně je to potřeba. Já už si to ani neuvědomuju, že to tak je.

A: Má tato aktivita nějaké změny v průběhu prvního stupně?

R3: To je stejné od jedničky do té poslední.“

A: Jak u vás probíhá ukončení hodiny?

R3: Teďka našťestí po dlouhé době si učím u sebe všechny předměty a nechodím nikam jinam a to je ideální, ale zase se mi teda stává i to, co co by se stávat nemělo, že jim řeknu, tak už to přerušíme, uděláme si přestávku a po přestávce při matematice se to ještě dokončí. Na konci si nestoupáme každou hodinu, ale až na konci výuky. Ukončíme vyučování, popřejeme si hezký zbytek dne. Zopakujeme si, jestli máme tam napsané úkoly, co mají něco na ten další den nebo nějakou aktivitu, co máme.

A: Máte nějaké aktivity pouze pro určité ročníky?

R3: Vlastně u prvňáčků, to jsme měli právě ty věci, co jsou na rozevíčování rukou, takže to jsme tam zařazovali. Básničky většinou před psaním. Tak že jsme to spojili s pohybem a tím si procvičili ruce, tělo a tak dále. Když jsem viděla, že jsou unavení, tak jsme právě při tělocviku se seznamovali a učili se různé jógové prvky nebo jejich tu sestavu. U druháčků potom ještě pořad, pak už ne. Ty už stačí o přestávkách řídit dost.

A: Jakým způsobem se děti hlásí o slovo?

R3: Normálně, hlášení. Je to pro mě i signál, že vidím v té třídě, kdo se hlásí, kdo je líný, kdo ví, ale nemá zájem se hlásit...

A: Napadnou vás ještě nějaké další rituály, které používáte?

R3: Máme čůracího pejska. To znamená, že když potřebuje někdo na záchod, ani mě to neříká. Nesmíte, nepotřebuji, dojde si pro pejska, posadí ho místo sebe na lavici a jde se vyčůrat, to znamená, že nemůže jít další, dokud tady ten nepřijde.

A: Jakým způsobem u vás slavíte narozeniny žáků?

R3: Vždycky máme, že se tomu oslavenci zazpívá písnička, poblahopřeje se, rozdá sladkosti. On sedí a my se postavíme kolem, zazpíváme písničku. Máme dvě takové písničky, buďto to je ta narozeninová nebo tři citrónky. Samozřejmě když má narozeniny o prázdninách, tak to slavíme předtím nebo potom. A ten den si ten dotyčný může na cokoliv říct, ne. Píšeme diktát, jemu se nechce, tak řekne, že on ne. Oni to nezneužívají, zatím ne.

A: Jaké vnímáte přínosy této aktivity?

R3: Ten dotyčný si prostě prožije ten svůj den. Ví, že na něj myslíme. Cítí se výjimečný.

A: Já to tímto ukončím, moc vám děkuji za váš čas.

R4

A: Na začátek vás musím upozornit, že rozhovor budu nahrávat. Souhlasíte s tím?

R4: Samozřejmě

A: Mohu se zeptat na délku vaší praxe?

R4: Dvacet pět let už to bude.

A: Jak velká je vaše škola?

R4: Šest set padesát žáků.

A: Jak byste vlastními slovy definovala rituál ve školním prostředí?

R4: Rituál je nějaká aktivita, opakovaná aktivita. Dodává jistotu v tom, co bude. Taky dokáže utužovat třídní kolektiv.

A: Jaké aktivity, které používáte ve své třídě, byste označila jako rituály?

R4: Tak třeba ranní kruh, že máme maskota třídy, vítání prvňáčků, loučení se školou a takové.

A: V čem spatřujete přínos a prospěšnost rituálů, které ve třídě používáte?

R4: Asi hlavně že je to jistota, a taky to pomáhá ve třídě k utužení kolektivu, takže soudržnost.

A: Jak u vás probíhá přivítání prvňáčků ve škole?

R4: Oni už paní učitelku už znají ze zápisu. Sejdou se venku... dřív jsme pro ně chodili do školky, ale to pak bylo líto dětem, co šly na jinou školu... je proslov ředitele, rodiče potom doprovází děti do třídy. Pak přijdou starší děti, vybíráme vždycky nějaké nejčastěji žáky sedmé až devátí třídy. Oni nejsou vůči těm maloškům konkurenční, je to taky pro ně taková nostalgie, že jako byli takhle malí a už jsou dál. Řeknou té třídě básničku. Paní učitelka ty malé po jednom uvádí a přiděluje jim značku, která je pak provází celý rok. Oni si sednou, zpívají nějakou známou písničku, udělají nějaké úkoly, co umí ze školky, aby se před rodiči ukázali. To je všechno tak dvacet minut, pak hodina končí a jdou do družiny. S rodiči máme takové to povídání, co mají, nemají, jak to bude.

A: Dokázala byste krátce shrnout význam této aktivity pro prvňáčky?

R4: Tak hlavně jakože jistota, uklidnění, že prostě to někdo překoná s nimi. No, je to rituál přechodu, takže pomáhá překonat strach.

A: Jakým způsobem zahajujete ostatní školní ročníky?

R4: Máme takové přivítání po prázdninách, kdy sedíme v kruhu a oni prezentují různé aktivity, co dělali, nosí a ukazují suvenýry a povídají i tom. Aby každý našel něco zajímavého, ať už byl u moře nebo u babičky. Takže hodně povídáme.

A: Liší se nějak mezi jednotlivými ročníky?

R4: Vlastně ani ne, jenom v tom, co vše si nosí do té první hodiny a jak si o tom povídají. Ti starší, tak od té třetí třídy, už to mají propracovanější.

A: Jaké vnímáte přínosy této aktivity?

R4: Že se víc poznáme. Oni jsou plní té potřeby všechno říct, pochlubit se, ukázat.

A: Jakým způsobem ukončujete školní rok?

R4: Poslední den máme školní slavnost pro všechny děti třídy.

A: Třídy, nebo školy?

R4: Tak školy, je tam každá třída. Jsou tam i rodiče, táborák, opékáme špekáčky, takové ty soutěže jako vždycky. Ale úplně poslední den není nic konkrétního, prostě vysvědčení, popřání štěstí, poučení před prázdninami a tak podobně.

A: A jaké vnímáte přínosy?

R4: Rozloučení se. Aby se ten rok příjemně uzavřel.

A: Teď se zaměřím na běžný týden ve škole. Jakým způsobem zahajujete týden?

R4:Ranní kruh. Někdy sedí v kroužku, hlavně menší děti, někdy po čtveřicích, kde si doplňují věty jako „nejvíc se mi líbilo“ a „o mém víkendu jsem“, někdy kreslí. U malých dětí hlavně kroužek, ale ty starší ne vždy chtějí před ostatními povídat, to už je puberta, strach mluvit – když jsou zvyklí, tak ano, ale pokud přebíráte po někom, kdo to nedělal, tak ne. Takže pak u starších spíš ty skupinky, nebo otázky. Zároveň si rozdělujeme službu a říkáme si, co nás ten týden čeká, někdy si i shrneme, co jsme dělali minutý týden. To je stejné, jen zase u maláčků delší, víc si povídají, víc je podporujeme, motivujeme – pro mě jsou do vánoc pořád předškoláčky. Taky si řekneme, kdo má narozeniny

A: Zahajujete nějak specificky i jiné školní dny?

R4: Ne

A: Jakým způsobem ukončujete týden?

R4: Nemáme nic speciálního. Popřeji jim hezký víkend, někdy, když je čas, poptám se, co budou dělat. Ale není to tak, že bychom to dělali každý týden.

A: Doplnila byste ještě nějakou opakující se aktivitu, kterou používáte v průběhu týdne

R4: Chodíme o přestávkách ven, když je hezky, máme dveře vedoucí rovnou na zahradu, takže mohou přestávky trávit tam.

Jakým způsobem začíná pro děti hodina?

R4: Řekneme si, co nás čeká. Na začátku se postavíme, ale děti nemusí stát na místě, prostě se postaví, kde zrovna jsou, ale není to vždy se zvoněním. Hlavně u maláčků přetahujeme, někdy přes přestávku, a pak začínáme později. Oni když se rozjedou, baví je aktivita, není důvod je zastavovat. Mám vlastní malý zvoneček, který hodinu zahajuje nebo končí, když to máme jinak. Ale hlavně v prvních dvou třídách u maláčků, nebo pak u starších, když je nějaký projekt.

A: Liší se to nějak v průběhu ročníků?

R4: Ne, to ne.

A: Jaké vnímáte přínosy této aktivity?

R4: Ano, zklidní se, je to pro ně jasný signál, takže jistota.

A: Jakým způsobem pro děti hodina končí?

R4: Nestavíme se, jen udělám shrnutí té hodiny, aby si připomněli, co jsme dělali.

A: Jakým způsobem se děti hlásí o slovo?

R4: Buď se hlásí, nebo máme takové kartičky, dvě s obrázkem otevřené pusy. Používáme je, když je nějaká práce a nechceme rušit ostatní. Dotyčný si jde pro kartičku a zvedne ji, nebo s ní ke mně přijde. A pak máme pravidlo půl metru, může mluvit jen tak, že ho je slyšet do půl metru.

A4: A přínosy?

R4: Je to ztišení třídy, a zase jistota, klid, že ví, co mají dělat.

A: Napadá vás nějaká činnost v hodině, kterou pravidelně opakujete v některém ročníku? Třeba když začneme u prvňáčků?

R4: Druhou přestávku máme svačínovou. Jako ve školce. Některé děti nesnídají, tak prostě ví, že druhou hodinu se umyjí ručičky a jde se svačit. K tomu jim pouštím pohádku nebo jim nějakou čtu. Obvykle večerníček, děti to tolik neznají, znají moderní věci. Používáme po celou dobu, ale pak se mění to, co jim pouštíme. Tu velkou přestávku pak mají volno na hry nebo jdou na zahradu, nezdržují se jídlem. Přínosy: jsou najezení, klidnější, soustředění, zároveň je to trochu „vzdělá“, protože některé neznají ani pohádku o řepě, a my pak s tím můžeme pracovat.

A: Jakým způsobem u vás probíhá oslava narozenin žáků?

R4: O velké přestávce jdou děti potrást rukou, někdo nosí bonbony a rozdává. Zaspíváme mu jednu písničku narozeninovou a pak si může jednu vybrat sám, a tu zaspíváme.

A: Jaké vnímáte přínosy?

R4: Společenské návyky. Že se tiskne ruka, že se díváme do očí.

A: Jsou mezi ročníky nějaké změny?

R4: Máme to stejné.

A: Jaký máte rituál, spojený s oslavou Vánoc?

R4: Hodně zpíváme koledy, připravuje se vánoční besídka, povídáme si o zvycích. Děti zdobí stromeček a poslední den máme takovou tu klasickou besídku. Všude stejně, jen u starších si víc organizují vlastní program – hry.

Přínosy – naladění na Vánoce. Spousta dětí neví o těch zvycích proč to děláme.

Jiné dny – Velikonoce a podobně, obvykle nějaký projekt.

Slavíme hodně masopust, děti ve třídě si připraví a dohodnou masky a pak jdeme na průvod městem, ale to jdou všechny třídy. Je to spíš školní záležitost.

A: Doplnila byste ještě nějaké další rituály, které vaše třída společně provádí?

R4: Před každým psaním rozhýbávání rukou, upravení posedu. Vlastně to děláme i později, ale u malých dětí častěji. Ví, že když budeme psát, bude předtím takové a takové cvičení, básnička. U starších pak spíš jen to upravení posedu, oni už to znají, ale jsou flinkové.

A: To bude vše. Moc děkuji za rozhovor i za ochotu a váš čas.

R5

A: Na začátek vás upozorním, že rozhovor je nahráván, souhlasíte s tím?

R5: Ano.

A: Zeptám se vás na délku vaší praxe.

R5: No to už skoro 30 let.

A: A na jak velké škole učíte?

R5: Momentálně učím na škole, která má přibližně 500 žáků.

A: Jak byste vlastními slovy definovala rituál ve školním prostředí?

R5: No tak jeden z rituálů je podle mě pozdrav...

A: Teďka myslím spíš jako čistě definici rituálu. Co je to podle vás rituál?

R5: Něco, co ty děti ukotví, protože se to opakuje pravidelně.

A: Jaké aktivity, které používáte ve své třídě, byste označila jako rituály?

R5: No tak je to třeba právě ten pozdrav, a rituál je třeba to, že ty děti si připraví věci.

Mají je mít připravené, že třeba u vědí, že někdo má službu a jak to mám říct? Nějakým způsobem reagují na to, kdo má třeba službu.

A: V čem spatřujete přínos a prospěšnost rituálů, které ve třídě používáte?

R5: Myslím si, že jsou prospěšný, protože je ukotvují v tom, že to prostředí se stává přehlednější

A: Jakým způsobem u vás probíhá vítání prvňáčků?

R5: Na naší škole je zvykem mít i příměstský tábor pro budoucí prvňáčky. A oni, když přijdou do první třídy, tak nepřichází do úplně odosobněného prostředí. Na druhou stranu, chceme jim to nějakým způsobem udělat takové, aby to pro ně bylo nezapomenutelné, takže se scházíme vždycky podle počasí. Když není hezky, tak v tělocvičně, když je hezky, tak uprostřed školy máme také atrium, kryté částečně ze všech stran střechou. Tam se ty děti přivítají, pan ředitel má proslov, jsou tam společně u toho i rodiče, popřípadě sourozenci. Každé dítě je vyvoláno, dostane nějaký malý dárek, to bývají takové ty sponzorské dary toho kraje. Kuffík, nebo něco takovýho. No a teprve potom ty děti odcházejí už samy s paní učitelkou. Ona si to každá paní učitelka dělá podle toho, v čem tkví její přednosti. A já tím, že to mám s paní učitelkou, je hudebně zaměřená, tak jdeme do hudebny. Je velká a vejdou se tam ty dvě třídy. Pak něco zazpíváme. U nás ve škole první týden děti nejsou rozděleny na áčáky a bécáky, a rituálem je to, že mají vlastně taky takový tábor, je tam všech těch, třeba já nevím, padesát, pětadesát dětí. A máme pro ně takový hry, trošičku se hraje, trošičku se už učíme, třeba aby chvílku seděli v lavicích. A trošičku se pátrá po tý škole, aby se tu zabydleli. Dělalí takové hry, jak už si třeba v jídelně chodí s tácem a učí se nosit obědy, mají tam balonek a takový věci. Jdou se představit panu řediteli, který je přivítá, tady se hraje takový trošku divadýlko.

A: Zapojují se i děti z jiných ročníků?

R5: Ano, pátáci. A právě bývá pravidlem, že... já teďka končím pátáky, tak teďka už právě připravujeme ten den a já už se jich budu ptát, kdo z nich mi půjde ten první den s nimi pomoci? Ta jejich role už začíná už právě třeba na dni otevřených dveří a následuje na zápisu. Do toho jsou ti pátáci taky zapojení.

A: Jaké vnímáte přínosy toho rituálu?

R5: No možná snad ne ani těm prvňáčkům, ale myslím si, že třeba těm rodičům. Mělo by jim dojít, že dochází k nějakému přelomu, protože vstup do dítěte do školy je obrovským zásahem do rodinného života. Snažíme se jim dávat najevo, že to respektujeme a že my si s tím dáme takovouhle práci, tak očekáváme totéž od nich. To jsem neřekla dobré slovo, ale chceme jim těm dát najevo, jestli to přijmou, že nám na nich záleží a že jako protože i pro nás je to důležité, aby i oni si uvědomili, že to

nevnímáme jen jako jenom práci.

A: A jak u vás začínají ostatní ročníky kromě první třídy?

R5: Tak já zpravidla konec roku končím tím, že právě dětem něco dám. Ono to nic velkého, malou kuličku nebo záložku do knížky a řeknu tak, a to si schovejte. Nebo si z výletů donese každý kamínek. A na začátku roku je to: „tak děti, kdo máte ten kamínek, nebo kdo máte tu kuličku?“ A oni si to většinou přinesou, když jsou takhle malí. A já řeknu na začátku roku i po každých prázdninách řeknu „dejte hlavy na lavice a představte si, co jste dělali přesně v tuhle dobu, před týdnem, včera...“ Oni říkají věci jako „To jsem ještě spal, že jo?“ A já řeknu: „Vemte do ruky tu kuličku, ten kamínek a zkuste si vybavit nějakou úplně obyčejnou hezkou zážitek.“ Tak tohle mám propojené s návratem z prázdnin, ale děláme to i podzimní, vánoční, prostě takovej rituál.

A další rituálek je třeba ten, že když je někdo dlouho nemocný, nebo jde do nemocnic a popíšeme osobní dopisy osobní. Vzkazy.

A: Jaké máte rituály spojené s koncem školního roku?

R5: Já třeba dělám ještě to, že se svými bývalými páťáky, kteří jsou vlastně ten rok v šestce, že přijdou, aby předali první pololetní vysvědčení mým prvňákům. A vlastně pro ty moje páťáky si myslím, že je třeba rituál, že jsem se na něj vzpomněla, to není tak, že by mě nezajímali. No a na konci první třídy zase přijdou ti prvňáci přidat vycvičení šestákům. Protože oni všem dokážou, že už umí číst. Jak říkám, to tohle je můj takovej rituálek

A: Jaký vnímáte přínos těchto rituálů?

R5: Vnímám to tak, že jednak ty děti si uvědomí, že mě to vlastně taky zajímá, ale na druhou stranu já nemám ráda takový ty úplně dotazy osobní, protože moc dobře vím, že i třeba takový to, co dostal k vánocům, kam pojedete na dovolenou, nemusí to nikomu bejt příjemný, protože třeba nepojede nikam. Takže já to já jim házím takovou udičku. A kdo chce, něco řekne a kdo nechce, tak s tím jenom nějakým způsobem teď to neumím říct, jako má to sám pro sebe. Ale je součástí té třídy, protože všichni máme ten kamínek a to, že nemluví to, to je jeho věc a necítí se vlastně odstrčené. Takhle to vnímám já.

A: Liší se tyto rituály v průběhu jednotlivých ročníků?

R5: Podruhé už čekají, co dostanou. Ono upřímně není zase až tak moc na výběr, ale je pravda, že některý děti to mají schovaný, protože tam pak se zase na to navíjí rituál, tak třeba v páté třídě slavnostně přidávám portfolio, já jim ho nedávám domů celých těch pět let. Odejdou s tím ze školy až po těch pěti letech. Tam to většinou ještě zavážou a dost často dělám i takový, že jim tam třeba napíšu i nějaký osobní vzkaz.

Vlastně tyto portfolio to mě taky napadá, ne úplně první den, ale v tom prvním týdnu, kdy z toho léta se musej všichni tak nějak těžce vzpomínat. Vždycky řeknu: běžte, vemte si to portfolio a teď si to prohlídněte. A to je moc hezký pozorovat. Oni se rádi dívají na to, co v těch předchozích třídách dělali. Jak to portfolio nedostávají tak často do ruky.

A: Jakým způsobem zahajujete školní týden?

R5: Pokud nám to vyjde rozvrhem, tak máme komunitní kruh. Někdy mají první hodinu tělocvik neb angličtina. To se pak snažím udělat ten rituál na konci pondělí, což trochu ovlivní otázky. Není to jen: jaký byl víkend, ale jaký to bylo po víkendu ve škole, jaký byl rozjezd... přiznám se, že mě to teďka v týhle době připadá i lepší. Když to jde, tak máme kruh, protože záleží, jakou zrovna chytne učebnu. Když je kruh, máme takový ty předměty, co si děti mezi sebou pošlou a kdo, kdo chce něco říct, tak si to vezme. Jo a někde nechávám to i na nich. A dokonce jsem už vyzkoušela po nějakým workshopu, že prostě už mám jako moderátora, někoho, kdo to chce vstát. Tak to dělá zase on.

A: Jaké vnímáte přínosy této aktivity?

R5: A no že ze sebe ty děti někdy mají potřebu něco dostat, chtějí se pochlubit, co dělaly, kde byly. Zjišťuju, že asi teďka už jak jsou větší, tak jak oni mají velkou radost z toho, že jeden spal u druhého a teď to musí říct těm ostatním. Hlavně u pátáků teď, o přestávce na sebe nemají tolik času a prostoru, takže se jim to hodí. V tuhle chvíli už většinou jsou i takový zase naladěný na sebe, a líp to funguje celý ten tejdén.

A: Liší se tyto rituály v průběhu jednotlivých ročníků?

R5: Jo, a když teda jste mluvila o tom z toho moderátora, tak tak mě právě zajímalo ten vývin toho rituálu. Máme ve škole etopeda a on sem chodit na hodiny, organizoval třídnický hodina, takže já jsem mu ukradla tuhle zábavu. Přínos jsem viděla v tom, že děti, který se na toho netvářily a nikdy se nikam nehrnuli, takže dokonce i si to zkusili. Sama jsem byla příjemně překvapená tím, jak to šlo.

A: Jakým způsobem ukončujete ostatní dny?

R5: No tak dost pravidelně máme měsíční sebehodnocení.

A: Mění se nějak v průběhu ročníků?

R5: Asi spíš jen jaké metody se s nimi dají používat. A když to s nima děláte pravidelně, tak se naučí to lépe formulovat, jestli mi rozumíte.

A: Jaký přínos vnímáte u této aktivity?

R5: Je ten, že vlastně ty děti si třeba můžou i navzájem říct, co se jim líbilo, někoho pochválit.

A: Jak u vás probíhá začátek hodiny?

R5: U nás je to dané tím, že nemáme klasické zvonění. Zvoní nám jen na hodinu, ale já do třídy nevcházím, já tam jsem prakticky pořád, pokud nemám dozor. A u nás nezvoní, u nás hraje hudba, takže mít rituál, že děti se postaví do latě, to nejde, protože oni začnou vždycky tajrlíkovat, takže já tam prostě ještě mám ten zvoneček a postaru prostě zazvoním a čekám.

U těchle větších to dělám už tak, že se třeba většinou zklidníme a já začnu nějakou i třeba i aktivitu, jo prostě řeknu: tak teď si sedne ten, kdo mi spočítá příklad nebo vyjmenovaný slova nebo něco takovýhohle.

A: Jak u vás probíhá ukončení hodiny.

R5: Někdy končím tak, že ty děti se postaví se a já řeknu: tak a teď mi zkusíte říct nějaké příslovce, tak kdo si vzpomene a řekne mi krátkou větu, kde to příslovce? Kdo odpoví dobře, odchází, a když už mi jich tam zbyde málo, tak já je samozřejmě pustím.

A: Jaké vnímáte přínosy?

R5: Tak samozřejmě zopakování si látky, že musí ještě namáhat mozek a neřeší už posledních pět minut jen to, co mají ke svačině nebo co bude na oběd.

A: Jakým způsobem se děti hlásí o slovo?

R5: Nejsem v tom tak striktní. Když ty děti jsou živelný, tak striktně bazírovat na tom, že se hlásíme, to nedělám. Nejsem typ, kterej na tom bazíruje, ale na druhou stranu se to snažím korigovat, aby se mi nepřerušovali. Do tý trojky to ještě hodně vyžaduju, já je za to chválím, ale potom v průběhu tý třetí, čtvrtý, pátý třídy... já jim i řeknu, že chápu, že to z nich někdy vypadne, takže na tom až tak nebazíruju. Na tohle se mi líbí formativní hodnocení a děti si na to zvykly. Máme takový ty dřevěný špachtličky, jako u doktora, kde mám jména. A oni to nějakým způsobem respektují, že se dostanou na každého, že každý má ten prostor. Takže jednak je nutím, aby byli ve střehu, a taky vědí, že se nemusí domáhat slova.

A: Jak u vás probíhá rituál oslavy narozenin?

R5: Tak to se přiznám, že já nejsem velkým příznivcem tohohle. Jde asi o moje vnitřní přesvědčení. Nemám to ráda ani u kolegyní, jak každý přinese koláče... tohle je pro mě hodně osobní. Ale oni to přivlečou ze školky Někdo ve třídě vždycky přinese sladkosti. Měla jsem to i v minulý třídě a to mě utvrdilo v tom, že to není nijak bombastický. Někteří přišli s tím, že jim máma řekla, že to dělat nechce. A do toho vám přišly jako nějaký bohatý lidi a přitáhly velikánský dost. Já sem přiznám, že i já sama jsem z tohoto v rozpacích. Takže jestli si tam ten rituál přivlečou ze školky, tak ale nějak vhodně. Teď tam stojí ten jeden a nabízí bonbóny, a já jsem poblíž, a říkám, že si nemusí vzít ten

bonbón, ale musí hezky poblahopřát. První druhá třetí třída to ještě dělají skoro všichni, teď už se to spíš zvrhává na soukromé oslavy.

A: Jak u vás probíhá oslava Vánoc?

R5: : Já mám třeba pro své děti v první třídě rituál, že jim pod stromeček nadělím první pero. Neřeším, kdo píše nebo nepíše hezky, prostě ho dostanou a od prvního pololetí píšou všichni perem. Taky to máme každý rok tak, že děti píšou dopisy. Existuje Ježíškova pošta a oni fyzicky napíší to blahopřání a to pak přijde někomu do schránky. Musím říct, že nemám zpětnou vazbu od dětí, ale spíš od těch maminek, které vždycky říkají, jak byly dojatý, když jim to od jejich dítěte přišlo, jak babičky plakaly... a když někdo chybí, píšeme Ježíškovu poštu i jemu. Nebo třeba přáníčka pro paní uklízečku nebo do kuchyně. Máme jeden den věnovaný jenom těm přáníčkům a Ježíškově poště.

A: A přínosy?

R5: Uvědomí si, že udělali nějaký pokrok. U nás ve škole jedeme formativní hodnocení, takže dostávají spíš zpětnou vazbu místo známek. Tohle je taky ono. Nedostanou jedničku, ale najednou přijdou pod stromeček, najdou to pero a ví, že se posunuli v psaní.

A: A co se týče psaní Ježíškovi, jaké tam vnímáte přínosy?

R5: Když tam někdo není, vzpomeneme si na to dítě, aby si v tu chvíli nepřipadalo vyčleněný. Protože přijde i o dáreček, i když jsem se snažila i přes rodiče, aby mu to dali.

Vidím tam ten smysl, že je to jakési ukotvení v tom kolektivu, že se zklidníme, vzpomeneme si na někoho, na koho bychom si jinak nevzpomněli.

A: Napadnou vás ještě nějaké aktivity, rituály?

R5: Máme nocování ve škole. Ale tím, že nám to vlastně už u těch malejších dětí v té první druhé třídě nám to přebrala družina... tak jsme o to přišli.

A: Já vám moc děkuji a tímto se rozloučím.

R6

A: Nejdřív vás upozorním, že rozhovor je nahrávaný, souhlasíte s tím?

R6: Ano, souhlasím.

A: Kolik let už učíte?

R6: Takhle na prvním stupni učím šest let, ale dřív jsem učila na druhém.

A: A jak velká je vaše škola?

R6: Malá hodně, malá vesnická.

A: Jak byste vlastními slovy definovala rituál ve školním prostředí?

R6: Tak já to chápu jako zajatou rutinu s dětmi, kdy děti ví, že to bude probíhat, jak to bude probíhat a kdy vlastně přesně to bude probíhat. Vnímám to jako pozitivní záležitost, že by celé mělo být v pozitivním duchu.

A: Jaké aktivity, které používáte ve své třídě, byste označila jako rituály?

R6: Hm, ne že bych jich používal nějak hodně, když jsem se nad tím fakt zamýšlela, tak jsem našla v podstatě tři takové velké stabilní, kterými se prolíná náš týden a kterým se věnujeme. A jsou to ráno ranní pozdravy, kdy si děti vlastně u dveří volí, jakým způsobem se spolu zdravíme. Pak je to každé pondělí komunitní kruh, kdy si ráno vyprávíme, co jsme dělali o víkendu, to dodržujeme už od první třídy. A potom je to páteční sebereflexe, kdy děti dostávají ode mě předem připravený list a tam se ptám na různé otázky, nebo chci po nich takovou jako reflexi třeba tři věci, co se ti podařily, nebo tři věci, co tě bavily nebo dvě věci, které ti daly hodně zabrat. Anebo: v čem si chceš zlepšit na další týden?

R6: Nebo děláme páteční pětílístek, jestli to třeba znáte tuhle aktivitu.

A: Ano, znám.

R6: Takže páteční sebereflexe.

A: Já se na to potom ještě doptám trochu podrobněji. Ted' ale v čem spatřujete přínos a prospěšnost rituálů, které ve třídě používáte?

R6: Určitě záleží na tom, jaká je to aktivita. Hlavně vidím posun kolektivu jako takového, že se stmelujeme.

A: Ted' se dostanu k jednotlivým otázkám na konkrétní rituály, čímž se trochu zpětně vrátíme i k tomu, co jste ted' říkala i o tom komunitním kruhu a podobně. Jakým způsobem zahajujete školní rok pro prvňáčky?

R6: Tak ten probíhá tak, že rodiče přijdou s dětmi, posadí se v první třídě... Toho prvního dne prvňáčků se zúčastňuje i ředitel školy a starosta obce. Žáci jsou vlastně přivítáni. Jak teda panem ředitelem, tak panem starostou, třídní učitelkou. Všechno vlastně zezadu sledují rodiče, kteří tam u toho jsou. Pak samozřejmě záleží, jaký si každá třídní učitelka volí program, který tam bude probíhat.

A: Zapojují se do toho nějak i děti z jiných tříd?

První den určitě ne. Většinou potom jako děláme ještě to, že třeba první týden si berou devátáci právě pod křídla prvňáčky a provádí je po škole. Tak jestli to za to můžeme považovat?

A: Jaký byste uvedla význam této aktivity, vítání prvňáčků?

R6: Zaprvé, že se seznámí s jinými spolužáky, ať jsou to teda úplně ti nejstarší. My to taky vždycky podáme, že je vlastně provedou školou ti nejstarší, aby viděli kam až ta základní škola jako sahá. Kolik let tam budou. A pak seznámení se s prostředím, protože oni je provedou úplně všude, i vlastně do těch koutů, kam se běžně ten prvostupňový žáček nedostane.

A: A přímo přínos toho samotného vítání prvňáčků?

R6: Oni se oťukají, sebe navzájem i tu třídu, i nás jako učitele. Bezpečně, s rodiči, všechno v klidu a beze strachu.

A: Napadají vás nějaké rituály, které se používají čistě jenom v nějakém konkrétním ročníku?

R6: V první třídě třeba pasování na čtenáře. To by asi se jaksí dalo počítat. Já jsem to dělala, třeba jsem zapojila kolegu z druhého stupně, češtináře, v podstatě přišel někdo jako zvenčí někdo jiný, který

byl oblečen za krále. Já jsem byla jakoby teda princezna nebo něco takového, a pasovali jsme žáky na čtenáře. Oni vlastně měli slib.

A: Jaký vnímáte přínos této aktivity?

R6: Přínos no myslím, že jsme doufali, že je to nadchne ke čtení. Snažili jsme se to udělat tak, aby vlastně jsme je nabudili, namotivovali, že číst je prostě hrozně jako hezký a fajn a důležitý.

A: Jakým způsobem u vás probíhá první den ve škole v ostatních ročnících?

R6: No myslím si, že obecně v naší škole ne, ale já třeba se svými dětmi rituál mám.

Strom dovedností se to jmenuje a to je normálně pomůcka na sebehodnocení zakoupená od Taktiku. Začíná se právně první školní den. Tam si ukazujeme co všechno nás v tom ročníku čeká, jaký tam bude učivo českého jazyka z matematiky z prvouky? Teď tam máme i vztahy a emoce ve třetí třídě a angličtina přibyla a jsou tam jednotlivé vlastně dovednosti, které se děti postupem toho ročníku naučí. A my na začátku vybarvujeme ty věci, které už známe, pokud je známe a ukazujeme si, že toho ještě možná teď nevíme tolik, ale že ve čtvrtletí toho bude jistě více. Ve čtvrtletí se dělá druhý strom. Pak se dělá pololetí a ve třetím čtvrtletí a na konci školního roku. Takže tohle já mám pro ně připravené vždycky první školní den.

A: Jsou v tomto rituálu nějaké změny v průběhu ročníků?

R6: Že v tom vidím jako ohromný přínos v tom, že oni jako vidí, ale vidí to grafický a před sebou ve formě barevného stromu vlastně.

A: Zní to dobře. Jakým způsobem ukončujete školní rok?

R6: No tak i tam právě zařazuju ten strom dovedností, protože on vlastně fakt, jako je protknutý přes všechny ročníky. Takže kromě předávání toho vysvědčení, což je sám o sobě rituál, teda mi vždycky ještě děláme ten strom dovedností.

A: Jakým způsobem zahajujete týden??

R6: V pondělí se zvoněním na hodinu si sedneme do kroužku dopředu před tabuli, protože vzadu nemáme místo. Máme takové sedátka, takže si každé dítě vezme sedátko a jde si sednout. A kdo chce, tak povídá. Mám zkušenost, že většinou chtějí povídat všichni, když byli úplně malí v té první třídě, tak třeba nechtěli úplně všichni, ale postupem času, co jsme se sblížovali, tak se rozmluvili všichni a rádi povídají.

A: Jsou v této aktivitě nějaké změny v průběhu ročníků?

R6: No, řekla bych, že můžeme otevírat i jiná témata, že se nemusíme třeba bavit jenom o tom a vlastně o tom jejich víkend. Ale že můžu, že můžu přidávat jiné věci, protože na internetu je nezměrné množství různých různých inspirací, takže třeba mám vytisknuté nějaké jako komunikační kartičky a třeba než se rozejdeme vlastně do lavic, tak nechám ty děti vybrat si komunikační kartičku, na kterou pak odpoví, jestli chtějí, můžou si vytáhnout.

A: A přínosy?

R6: Třeba jim řeknu, že odejít z kruhu může jen ten, kdo se pochválí za jednu věc. Takže ty děti musí vlastně jako i samy sebe ocenit, aby to uměly, protože překvapivě to neumí.

A určitě vnímám přínos v tom, že ta třída líp komunikuje se mnou i mezi sebou. A vidím přínos v tom, že na sebe se nedívají tak sebekriticky, že opravdu jako vědí, že se mohou za něco ocenit za to, co se jim podařilo, nebo v čem jsou dobří.

A: Jakým způsobem zahajujete jiné dny?

R6: Zahájení jiných dnů je naopak různé, ale zároveň taky vlastně neměnné, protože většinou zahajujeme nějakou aktivitou nebo hrou nebo soutěží, ale vždycky je na začátku nějaká taková aktivizační jako metoda, která ty děti trochu probere. Ale je fakt, že nedělám to úplně vždycky, protože naopak někdy vidím, že už je to třeba nebaví, že se jim to omrzí, tak naopak začneme s klasickou výukou a tu hru si dáme uprostřed hodiny třeba.

A: Liší se tyto aktivity v průběhu ročníků?

R6: Jasně, přizpůsobuju to, protože mám teda živou třídu, mám tam hlavně kluky, takže to přizpůsobuju náladě, se kterou přijdou, protože ne vždycky po ránu chtějí běhat nebo něco takového,

takže se jim to snažím přizpůsobit. Volíte jako jaké jiné aktivity třeba nebo takhle ty jako zahajovací věci? Podle ročníků je tam nějaká změna nebo progres?

A: Jakým způsobem ukončujete týden?

R6: Ten pátek ukončujeme vždycky nějakou tou sebereflexí, ale je fakt, že během týdne odcházím třeba po druhé hodině pryč. Je to vlastně trošku teďkon tenhle rok nešťastné pro mě, protože právě tam jako k ničemu moc extra nedochází, protože jdu třeba po 2. hodině pryč a oni jinou kolegyni. Takže tady bohužel žádný jako ukončovací, žádný takový rituál nemáme.

A: Vráťím se ještě k tomu zahájení, jaké vnímáte přínosy?

R6: Ta výuka je baví jim přínos v tom, že to pro ně není nuda. Není to pro ně pořád to stejné dokola, ale v podstatě, i když mi to nepřiznají, protože jsou to kluci právě, tak od rodičů mám zpětnou vazbu, že se do školy těší.

A: Jakým způsobem ukončujete den?

R6: Používám prvky a formativního hodnocení. Občas používám takzvané propustky.

Já jim teda říkám exitky, protože propustka mi přijde zvláštní slovo, ale v principu je to o tom, že se můžu se zeptat na nějakou jakoukoli otázku. To jsem si jako nevymyslela, a to taky docela docela to taky funguje. Třeba cosí se v této hodině dnes naučil a žák mi na to odpoví na papírek a nechá mi ten papírek na stole, než odejde z té hodiny. To ale používám především pro třetí a občas pro čtvrtý ročník, protože tam učím matiku, ale tam se zeptám jenom fakt na tu matiku, nemají to ty děti propojené, protože nejsem jejich třídní. U mých dětí s tou sebereflexí a stromem dovedností to dává větší smysl.

A: Jaké vnímáte přínosy této aktivity?

R6: To vnímám v tom, že teda záleží na kladených otázkách, ale já se hodně snažím o to, aby si žáci uvědomili, co se naučili. Oni si vlastně musí vzpomenout za tu hodinu, co co vlastně, co vlastně se naučili, co si zapamatovali třeba, nebo naopak se zeptám, co se ti dneska nepovedlo? Tak tam napíšu, že se mu nedařilo tohle a tohle, nebo naopak se zeptám, co chceš dneska, co chceš napříště zlepšit? Anebo když vím, že se jim něco třeba hodně nepodařilo a jsou z toho smutní a vím to, tak naopak, chci, aby vyzdvihli, co se jim podařilo, aby z tý školy neodcházeli s touhle negativní emocí. Ten přínos vidím hlavně v tom, že to zase umí reflektovat svou práci školní a nějakým způsobem se posouvat.

A: Jakým způsobem začíná pro děti hodina? Máte nějaké rituální aktivity na začátek hodiny?

R6: No stále se dělá to, že si někde stoupají, ale já to ve své třídě abych pravdu řekla, neudržuju, protože my se ráno zdravíme tím pozdravem vlastně a tím pádem já po nich nevyžaduju, aby si stoupali každé zvonění, co se vidíme. Ani na konci hodiny. Takže normálně tedy začíná hodina vlastně už jako buď tou hrou anebo prostě rovnou jakoby se vrhnout do práce.

A: Tady se nemoc nemůžu ptát na přínos, tak spíš v čem vnímáte negativa?

R6: Asi jde spíš jako o můj osobní pocit. Já nemám zapotřebí, aby děti vstávaly, když já vcházím do třídy, když zvoní, není to pro mě nějak extra důležitý. Učím je, že to ostatní učitelé třeba vyžadují, že je to běžný zvyk, ale že pro naši třídu máme zvyk nastavený jinak a že společně jako nemusíme stoupat a zdravit tímhle způsobem.

A: Jak se u vás děti hlásí o slovo?

R6: Normálně se hlásí, zvednou ruku a akorát když chtějí na záchod tak, aby se nemuseli vůbec ptát, zvednou ruku, ukážou mi V. Ano, to z toho formativního učení, kde je to hodně o těch gestech, tak jsem to zavedla u minulých třetáků a teďka od jedničky.

A: Jakým způsobem u vás probíhá oslava narozenin žáků?

R6: Slavíme to, ale je fakt, že bych to chtěla příště udělat trochu jinak. Teď to neděláme nijak extra. Máme ve třídě vyvěšený narozeninovník, kde je kdo a kdy má na narozeniny.

V první třídě jsme zpívali Hodně štěstí, zdraví, ale protože mám ve třídě většinu kluků, v podstatě je to nebavilo a cítili se trapně. Takže jsme to od druhé třídy odbourali a vlastně už si jen přejí. Ale s tím, že jsme si vysvětlili, co to přání znamená a že je fajn hezky tisknout ruku, dívat se do očí a přát mu opravdu to, co mu popřát chci. A to si myslím, že jsem je docela hezky naučila, protože s tím měli

problém – podívat se jeden druhému do očí a tisknout ruku. A pak samozřejmě ten, kdo má narozeniny, obdarovává ostatní nějakými sladkostmi.

A: Jaké vnímáte přínosy?

Soudržnost v tom kolektivu, protože je učím, že přejeme i spolužákovi, který není můj kamarád. Že jsme prostě kolektiv, jsme třída, že ne všichni se všemi musí být nejlepší kamarád a běhat za sebou, ale pořád je to můj spolužák a je potřeba umět se k němu chovat jako s respektem.

A: Jakým způsobem probíhá ve vaší třídě oslava Vánoc?

R6: Každý rok děláme adventní kalendář, a ten poslední den před Vánoci, toho dvaadvacátého, nebo jak to kdy je, děláme takové posezení, kdy si přinesou hrnečky, děláme čaj, přineseme cukroví. Většinou do toho ještě vnaším nějakou aktivitu, jako je tvořivá dílnička. Malovali jsme zvonečky, ozdobičky, jindy to byly hrníčky, které jsme zdobili fixama. Srazíme lavice, pustíme se koledy a užíváme si toho vánočního času.

V adventním kalendáři si každý den dojdou do pytlíčku, vyndat si úkol nebo někdy nějakou dobrůtku pro všechny. Jsou to takové tmelící aktivity. Vždycky, co mě tak jako napadne, každý rok něco trošku jiného. Taky si pouštíme zvyky a zapálíme třeba i františka, oni to vůbec neznali.

A: Jsou v této aktivitě nějaké změny v průběhu ročníků?

R6: Já mám teď třetím rokem po sobě tyhle malé děti, takže je to zatím hodně stejné. Zatím jsem se vždycky domluvila s rodiči, že ještě pořád věří na Ježíška, takže uvidíme příští rok. To budou ve 4. třídě, možná už tam bude změna ve vnímání a třeba si budou chtít dávat dárky navzájem, ale zatím to máme takhle. Jasně že teď už tušili, že školní dárek je ode mě a ne od Ježíška, ale pořád to berou.

A: A přínosy?

Trávení času dohromady, umět se podělit, že přinesou cukroví a nabídnou kamarádům, ale i ostatním. Vidím v tom hodně cestu přes ty sociální vztahy.

A: Děkuji, to je všechno. Přeji vám krásný den

R7

A: Rozhovor bude nahráván, souhlasíte s tím?

R7: Souhlasím s tím

A: Kolik let učíte:

R7: 13 let

A: A jak velká je vaše škola?

R7: Teď učím první stupeň, je tam jenom do sedmdesáti dětí. Jsme taková malinká, opravdu malinká třída.

A: Jak byste vlastními slovy definovala rituál ve školním prostředí?

R7: Opakující se činnosti v jednotlivých hodinách, které ale nemusí přímo směřovat k výuce jako takové. Je to jenom opakující se činnost, která pro ty děti už bude známá.

A: Jaké aktivity, které používáte ve své třídě, byste označila jako rituály?

R7: Každodenní opakování dne, měsíce, ročního období, času a počasí venku.

V podstatě i každodenní ranní pozdravení.

Každodenní ukázání si svačiny a následná výměna, to máme jako takový rituál.

A: V čem spatřujete přínos a prospěšnost rituálů, které ve třídě používáte?

R7: U těch dětí je to taková jakoby jistota toho, že vědí, co přijde. Bezpečné zázemí pro děti, aby se nebály, protože i tak vždycky přijde něco, co nečekají. Takhle mají ty kotvy, aby věděly, co nastane a co můžou očekávat.

A: Jakým způsobem zahajujete školní rok pro prvňáčky?

R7: Tak ten první den ve škole, to jsou uvedení klasicky do třídy, kde na ně čeká paní učitelka a mají tu třídu vyzdobenou, je tam nějaký udělaný fotokoutek, povídají si, vezmou s sebou rodiče nebo příbuzný. Přichází je přivítat pan ředitel nebo zástupce. Většinou je to pan starosta nebo paní

místostarostka podle toho, kdo z nich může. Dostanou od nich pamětní list, knížku a dostávají buď baťůžek, nebo sáček se jménem na tělocvik, jakože přímo pro ně.

A taky dostanou od obce nějaký ty základní potřeby, sešity, výtvarné potřeby, aby měli něco u nás. Na výtvarku si pořizují vlastně jenom krabičku, do které si to dají, a zástěru, jinak všechno dostanou. Potom odchází jakoby dál a povídáme si my, jako přímo paní učitelka jakoby s rodiči. Děti si něco domalují, protože dostaly jmenovky. A potom už odchází v klidu domů. Většinou je to na tu hodinku vyučovací, maximálně ještě přes tu přestávku. My jsme malá škola, takhle nemám klasické zvonění, nám zvoní páťáci, takže tady v tom je to trochu jednodušší.

A: Já trochu odbočím se a zeptám se, jak u vás zvoní páťáci? To si neumím úplně představit.

R7: Normálně na zvonek, co máme na chodbě. Oni mají udělaný služby a prostě mají za povinnost zvonit začátek a konec hodiny. Jenom na tělocvik zvoní někdo jinej, jinak to náleží páťákům.

A: Zapojují se do vítání prvňáčků i žáci jiných ročníků?

R7: Ne nezapojují.

Jaké vnímáte přínosy tohoto rituálu?

R7: Prostě jsou důležitý, je to takový ten přelom, to předvedení, že už jsem velkej nebo velká.

A: Jakým způsobem u vás probíhá zahájení jiných ročníků?

R7: Vždycky se zopakuješ školní řád, to je taková klasika. Většinou je to potom spíš jako povídání, jakože si sdělí si, co kdo zažil. Vyměňej si zážitky, řeknou si, co bude. Kouknou se společně na rozvrh... Na co si mají dát pozor? Je to vlastně jako komunitní kruh, akorát, že seděj v lavicích.

A: Jsou v této aktivitě nějaké změny mezi ročníky?

R7: Je to pak už všude stejné.

A: Jaké vnímáte přínosy této aktivity?

R7: Jakoby návrat zase do toho systému, do toho školního roku. Taky se doslechnou o těch všech ostatních spolužácích, co dělali, třeba i od těch, se kterými úplně nekomarádí, co vlastně dělali. A je to i takovej návrat, aby se jako vzpamatovali po těch prázdninách.

A: Jakým způsobem ukončujete školní rok?

R7: Je jakoby letos mám prvňáky, takže to ještě nemáme jo, takže to si budeme jakoby budovat. Já jsem to vždycky měla tak, že jsme se snažili spát ve škole a dát si tu poslední vysvědčení o půlnoci. Snažíme se vydržet do půlnoci v pyžamu, jako na silvestra, bouchnem si to dětský šaňo, o té půlnoci rozdáme vysvědčení a jdeme rovnou spát.

A: Probíhají tam nějaké změny mezi ročníky?

R7: Ne, nic takovýho tam není.

A: Jaké vnímáte přínosy tohoto rituálu?

R7: Sice to není takový nazdobený, protože jsou jakoby v pyžamech, ale je to jako když se ukončuje ten kalendářní rok. Ukončí se to a ví, že už prostě to fakt jakoby skončilo. Už jsou unavený, a když je tam něco špatný, tak to vlastně zaspí. Ráno se pak vlastně už loučíme a oni mají pocitově jakoby už byl první den prázdnin.

A: Jakým způsobem zahajujete týden?

R7: My teda jakoby máme, že každý den každý objekt úplně od pondělí do pátku, každý den první hodinu si říkáme, co bylo za den, co je za den, jaký je venku, jaké jsou služby, podívají se z okna, poví: je zataženo svítí sluníčko. To je za počasí roční období, a když je teda je pondělí, je to hodnotíme od pátku, takže naposledy jsme se viděli v pátek, co bylo, kolikátýho bylo ten měsíc, projdeme si sobotu neděli.

A: Jaké probíhají změny mezi ročníky?

Nejvíc se to dělá v první a druhé třídě, ono se to strašně liší učitelka od učitelky, jestli to dělá i dál. Prostě je hrozně super, že to pak všechno v té prvouce už umějí. U větších dětí to většinou měním na to, že si sedneme a máme nějaké téma, co je pro nás aktuální, nebo řešíme nějaké spory ve třídě, pokud jsou. Když to není, tak takový ty otázky: Co bys poradil někomu, kdo by si stěžoval, že nemá

žádný kamarády? Ale jako v podstatě v pětiminutovky, jakože povíme téma, nechám je se jakoby chvíli zamyslet a každé k tomu něco řekne. Někdy se k tomu druhý den vracíme, podle toho, jak se to vyvine. Máme to v kruhu nebo v lavicích, podle toho, jakou máme náladu. Když se řeší něco vážného, tak zůstaneme v lavicích, aby to bylo takový to jakoby formálnější, ale když to potom je jakože jenom takový povídání, v uvozovkách nezávazný, tak si sedneme normálně na zem na koberec a tam to řešíme.

A: A přínosy této aktivity?

R7: Děti se vlastně učí věci vyřešit, že to není o tom, jakože když povím: hele teďka to odložíme a vyřešíme to zítra, nebo později. Samozřejmě některé věci se řeší hned a na místě, ale pak ví, že si o tom budeme další den ráno ještě povídat. Takže pocit odpovědnosti, že to není ty ty ty a tím to končí.

A: Jakým způsobem ukončujete školní týden?

R7: My se jakoby loučíme normálně. Řekneme si, na co se můžeme v pondělí těšit. Není to jakoby, že bychom tam měli přímo nějaký fyzický rituál, ale spíš je to fakt takový, jakoby popovídání.

A: Probíhají nějaké změny mezi ročníky?

R7: Zase ono to strašně závisí na tom, jako jaká je ta třída. Jako vždycky se to přizpůsobí v rámci té třídy. Některá je taková jako fyzická. Já třeba teďka mám 8 kluků a dvě holky ve třídě, tam je to hodně fyzický. Na rozloučení milují placáky. Není to tak, že to máte daný befelem, strašně to závisí na té třídě jako takový, jak je nastavená, jak je složená.

A: Napadne vás ještě nějaká rituální aktivita, typická pro určitý ročník?

R7: Co jsme to neřekli, kterou v tom průběhu toho školního týdne používáte pravidelně? Ukazování těch knížek.

A: A to mě třeba zajímá.

R7: Tak tak teďka už teď už je to jakoby běžný, že v každý jakoby knihovnička, tak mě tak já jakoby dokupuju ty knížky, ty jsou jakoby moje. Já jsem chamtivá, jako že si kupuju svoje knížky a ty děti jakoby vlastně vždycky mají třeba jednou za čas jakoby tak jednou týdně, že si vyberou knížku, každé svojí, a mají si kousek přečíst a pak si ji mají vyměnit se sousedem.

Jde o to nebát se prostě jako kouknout i na ty knížky, který bych si běžně nevypral, protože třeba tam bude něco, protože když sedí kluk a holka, tak jasně, ta holka si vybere co jeho pohádkový jo, ten kluk zase ne jako něco to je. Je to pro ně jako takový netypický.

A: Jak u vás probíhá zahájení hodiny?

R7: Stojí. Tím se pozdravíme, pozdravím je i já tím, že stojí.

A: Jsou tam nějaké změny mezi ročníky?

R7: Hm, ne.

A: Jaké vnímáte přínosy?

R7: Tak ono je to pro ně fakt takový že opravdu začalo, aby se jakoby zastavili, protože my máme zvonek v prvním patře, kde na něj zvoní páťáci. A třída je v přízemí, takže je to někdy hůř slyšet. A protože to máme takový volnější, takže to stoupání je, aby se jako zastavili a pochopili, že už to opravdu začalo. Máme vyzkoušené, že když jedeme šup šup šup rovnou, začínáme bez pozdravu, tak oni i víc kecají, jsou rozjetý, a tím, že stojíme, se zklidní.

Druhou třetí hodinu, třeba když vidím, že jsou unavení, tak se potom postavení rovnou protáhneme a zacvičíme.

A: Jak u Vás probíhá konec hodiny?

R7: Zase to je tak, že ten zvonek tolik neslyšíme, takže si spíš tipujeme, že už budeme končit. Zopakujeme si, co jsme dělali, co jsme se naučili, proč jsme se to naučili... já už se s nimi nezdravím.

A: A přínosy?

R7: Jako já se ptám, co jsme se, co jsme děti dneska dělali tady tu hodinu, na co si musíme dávat pozor, zda máme domácí úkol, co si teda musíme dát do tašky, abychom mohli udělat domácí úkol... Mají takovou jakoby sebereflexi. Protože já mám, že si vlastně domů nosí jenom z čeho mají domácí úkol a jak si všechno ostatní nechávají ve škole.

A: Jakým způsobem se děti hlásí o slovo?

R7: Hlášení, klasika. Jako zkoušela jsem různé semaforey a podobně. Ale nevím, třeba to bylo mnou,

že jsem to nebyla schopná jakoby zajet, většinou jsme se dostali k tomu, že tě na tý lavici překáží.

A: Jakým způsobem u vás probíhá oslava narozenin žáků?

R7: Přejeme si. Oni přijedou, ráno se většinou nahlásí, a řeknou, já mám dneska narozeniny. A jdeme: Jakej den je, jakej je měsíc, Prvního druhý, to je ještě zima... zas to vždycky propojíme s tímhle. Po první hodině si většinou přejeme tak, že se postaví k tabuli, udělá se zástup a každému jako normálně se popřeje, podělí se o sladkosti.

A: Jaké vidíte přínosy této aktivity?

R7: Socializace. Fakt bych chtěla, i když je to někdo, koho úplně jakoby nemusí, je prostě naučit takovým těm základům slušného chování. Ať neříkaj, že tenhle bonbón mi nechutná, je to slušnost, poděkuj, vezmi domů, třeba brácha nebo ségra budou mít radost, přece ten člověk nebude pobíhat a zjišťovat, co komu chutná. Stejně to dostanou od rodičů. Někdo třeba nemá tolik peněz... nás je deset, tak to ještě není tak strašný, ale když jsou pak větší třídy, tak fakt aby někdo nakoupil lízátko za tři stovky, to prostě ne.

A: Jsou tam nějaké změny mezi ročníky?

R7: Ne, to nejsou.

A: Jak u vás ve třídě probíhá oslava Vánoc, jaké máte rituály?

R7: My máme celoškolní adventní dílnu v rámci odpolední družiny. Všechny učitelky, nebo většinou všechny, si udělají nějaké to stanoviště a děti tam volně chodí a vyrábí si.

Potom mám adventní kalendář, buď tam dávám nějaké ňaminky, nebo to, co se mi podařilo sehnat.

Třeba jsem to zkusila s hlavolamy, každé den si jedno dítě vytáhlo hlavolam. A když ho vyřešil,

stejně si to pak postupně zkusili všichni. Bylo o to tom sdílení. **(přínosy)**

Poslední den máme besídku, jsme ve svých třídách, doneseme cukroví, povídáme si, pouštíme si vánoční pohádky, měníme dárečky... A zase, já to mám většinou spojený s tím, že v tý škole spíme, a dáváme si dárečky večer před spaním, jako když přijde Ježíšek. Uděláme si bobříka odvahy, projdeme se, a většinou se mi podaří, aby někdo mezitím tam ty dárečky naházel.

A: Jaké jsou mezi ročníky změny?

R7: Jako jestli ještě věří na ježíška? Oni nevěří, stejně jako my když se o tom tady bavíme, ale stejně jde o ten zážitek, o ten okamžik. Je to ta myšlenka, takže i když budou větší, tak to prostě nosí Ježíšek,

A: Děkuji to je vše a přeji hezký večer.